

Ke koncepci výstavby Armády ČR

(Z hlediska metod její tvorby a rozvíjení)

V čísle 7/1993 uveřejnil vedoucí skupiny tvůrců Koncepce výstavby AČR plk. gšt. Ing. Petr Lužný obsáhlou informaci o dosažených pracovních výsledcích.

Jde o výsledky velmi významné, obsahově i metodologicky sympatické, a je tedy oprávněné očekávání, že vzbudí zaslouženou pozornost a odezvu.

Ve svém článku bych chtěl k jejímu rozvinutí a konkretizaci zdůraznit význam plnohodnotné operační analýzy a podělit se o některé zkušenosti a pracovní výsledky malého kolektivu, který v předcházejících třech letech některé koncepční úlohy řešil.

Je nutné souhlasit, ale navíc výrazně podtrhnout, že přestavba i navazující výstavba AČR do podoby odpovídající novým podmínkám (novému politickému, ekonomickému a vojenskotechnologickému prostředí) je nepřekročitelně limitována:

▲ organizační a technologickou zaostalostí za standardem vyspělých, především západoevropských armád, jejichž úroveň má být cílově dosaženo,

▲ nepříznivou situací na poli zdrojů prodlužující dobu trvání i rozsah nutné redukce neudržitelných stavů a tvorbu (zatím spíše hledání) stabilizované výchozí organizačně dislokační situace (optimální nulové rozpočtové báze).

Z koncepčního pohledu určují tyto limity nejen časový interval nutný k dosažení stanoveného cíle, ale současně ho i dělí na fázi přestavby a fázi výstavby (jejíž počátek je spojován s rokem 1996).

Daný stav, nutící jít ve srovnání s okolím nejen po nejkratší spojnici mezi výchozím a cílovým bodem, ale současně jít i rychleji, což je vždy zdrojem rizik, vyžaduje

kontinuální konfrontaci obou situací, tj. přesně poznané reálné skutečnosti a trvale zpřesňované cílové představy, jako zdroje poznatků pro efektivní regulaci.

Cílem tohoto článku je snaha k úspěchu tohoto tříbení názorů pozitivně přispět.

Ve stabilizovaných a prosperujících ekonomikách jsou prostředky vydělované na bezpečnost zpravidla přizpůsobovány strategickým plánům jako odraz uznání významu zajištěné bezpečnosti.

Objektivním údělem České republiky a Armády ČR, nepochybně na dlouhou dobu, je postup opačný, tj. nutnost důsledného přizpůsobování strategických plánů ekonomickým možnostem (vydělitelným zdrojům).

Tento stav dlouhodobého setrávání na hranici zvýšeného bezpečnostního rizika proto vyžaduje, aby byla tvorba strategických koncepcí a plánů věnována maximální pozornost, vždy s potřebným doceněním významu regulace (tj. požadavku, který je s mimořádným úspěchem uplatňován při přestavbě ekonomiky).

To vyžaduje, jak již bylo řečeno, kontinuální srovnání dosaženého (nově výchozího) stavu a neustále zpřesňovaného cíle, a k tomuto účelu vyhovující pružnou a rychlou, minimálně rizikovou, metodu analýzy. Domnívám se, že koncepce proklamovaná zpracovateli není z tohoto i mého hlediska nejvýhodnější.

Není totiž obtížné rozpoznat, že způsob tvorby koncepce (strategických plánů) a jejich transformace do reálných struktur, zvolený zpracovateli volí jako nezávisle proměnnou sdruženou veličinu charakter a rozsah možných ohrožení státu a hledá pro ně dostatečně výkonnou armádu. Jelikož však je pro současnost typické, že možných ohrožení může být teoreticky až nekonečně mnoho, řeší zpracovatelé danou situaci cestou v exaktní analýze nepoužitelných vágních pojmů.

Rizikost této cesty totiž spočívá jak v průkazné obtížnosti výběru správného „etalonového“ ohrožení, tak především v jeho nekvantifikovatelné definici.¹⁾

Proto se domnívám, že schůdnější způsob je založen na principu závazné přímé úměrnosti mezi „výkonností libovolného zbraňového systému a náklady na jeho pořízení“.

Tento způsob proto vychází ze známých (závazných) zdrojů, (přesněji z operační sestavy za tyto zdroje pořiditelné) a vhodnou metodou a prostředky tj. pomocí dynamického konfliktního modelu a účelově zvoleného „etalonového protivníka“ „změřit“ pro danou sestavu její výkonnost. Účelovou alternativou měřené sestavy (nepřekračující limitní zdroje) se hledá v opakovaných analýzách sestava označitelná jako optimální (maximálně výkonná).

Dosažený výsledek pak dovoluje nejen zpětně usuzovat o všech třech rozhodujících limitních hodnotách (tj. o rozsahu konfliktu, vlastním limitním i proti stojícím potenciálu, navíc ve velmi cenné, různé hodnotové podobě operační síly, operační práce, výkonnosti respektive až nutného „příkonu“ a určitého systémové účinnosti), ale dovoluje v dalších, příslušnou analýzou ověřitelných krocích, usuzovat o aplikaci tohoto limitního strategického výkonu na všechny konkrétní operační situace (konflikty) podlimitní.

Ve srovnání s předchozím, vykazuje popisovaný postup tyto přednosti:

1. Celou svou podstatou vyhovuje základnímu pohlížení na armádu jako na instituci určenou konflikty především **odvracet** (a jen v krajních případech a maxi-

málních omezeních úspěšně vést), tím že demonstruje svoji maximální výkonnost, připravenost a odhodlání k boji apriori „do všech azimutů“ a až v krajním případě reaguje na konkrétní „ohrožený azimut“, ovšem již jen silou, prostředky a způsoby, které této situaci odpovídají.

2. Přenáší těžiště úvah a analýz z vysoce neurčité a nestabilizované vojensko-politické oblasti do exaktnější oblasti vojensko-technické, tj. opouští oblast převažujících spekulací a vstupuje do oblasti převažujících exaktních analýz a měření.²⁾

3. Neruší kvalitu a účinnost komunikace s politikou a vytváří účinnější prostředí pro volbu optimální cesty nejen ve směru k politickoekonomické i technologické kompatibilitě s potenciálními spojenci, ale i pro kontrolní srovnávání dosahovaných výsledků s „etalonovými vzory“.

4. Je transparentnější a průkaznější ve svých názorech a doporučeních pro tvorbu jak dlouhodobých koncepcí (plánů), tak krátkodobější volbu regulačních strategií na cestě výstavby.³⁾

5. Za nejpodstatnější poznatek je však třeba považovat fakt, že tato metoda, záměrně vylučující konkrétního protivníka, definuje armádu jako maximálně výkonnou, výběrovou, na principu funkčních podsystémů členěnou, **množinu realizačních zbraňových prvků**, ze kterých je možné vždy dostatečně rychle a zdůvodněně vybrat takové smíšené uskupení, které optimálně vyhoví charakteru a rozsahu konkrétního ohrožení, tj. které bude z hlediska obrany dostatečně spolehlivé.⁴⁾

Vraťme se však zpět do vymezené zájmové oblasti.

Nové koncepce, které jsou spontánně uplatňovány ve výzbroji vyspělých armád, jsou založeny na těchto axiomech:

- ① Úkolem armád je **válku odvracet** a jen v krajním případě vést.
- ② Vojenská doktrína, funkční struktura a základní systém všestranného zabezpečení národních armád musí toto předurčení jednoznačně vyjadřovat na základě výhradní použitelnosti **konvenčních zbraní**.
- ③ Nutná, ofenzivně použitelná, **jaderná výbava je delegována do správy koalice**, a tedy i nutného členství v ní.
- ④ Nová technologie přemísťující své těžiště působnosti do vzdušného prostoru musí disponovat v dostačující míře těmito atributy účinnosti:
 - Schopností palebně dosáhnout a zasáhnout i nejvzdálenější cíl na území potenciálně srovnatelného protivníka z výchozích palebných postavení. Manévr palebnými prostředky je přínosem odolnosti nikoli řešením nedostačujícího dosahu.
 - Dostačující přesností úderů, **v míře nahrazující ve svých důsledcích až jaderné zbraně**, avšak bez nepřipustných sekundárních důsledků.
 - Dostačující pružností vyplývající ze schopnosti rychle přenést palby do ohrožených prostorů (na žádané cíle); měnit v souladu se situací úsilí;

podle potřeby měnit druh použitých prostředků ničení a úměrně potřebě volit i množství palebných úderů (palebné ničivosti).

- Dostačující strategickou, operační i taktickou mobilitou pozemních složek armády, jejich schopností se decentralizovaně pohybovat, avšak centralizovaně realizovat své údery, což vede k novému členění, nové dislokaci v prostoru konfliktu a novým úkolům pozemních vojsk.

Z uvedených vlastností zbraňových systémů a nové dělby práce vyplývají tyto strategické a technologické důsledky:

■ **Mizí rozdíl mezi způsoby vedení útoku a obrany.** Mizí souvislé fronty, ale především možnost a přípustnost vysoké, statické koncentrace sil na opevněných pásmech obrany. Tím zaniká i potřeba energetiky, organizačně, lidsky i materiálně náročných a nákladných průlomů těchto pásem stejně jako průlomů koncentrovaných útočících sestav ve chvílích „protiúderů“. Vedení konfliktu se stále více koncentruje do oboustranně shodně organizovaných palebných střetů, které z hlediska obránce vyžadují:

- zbavit protivníka **vstupní palebné převahy** spočívající zpravidla vždy v převaze počtů, stále více ztotožnitelné s převahou (nadvládou) ve vzduchu;
- zbavit protivníka **operační mobility a kompaktnosti** jeho sestav na zemi dříve než pronikne na bráněné území;
- **přenést v maximální míře bojovou činnost a její ničivé důsledky na protivníkovu území**; přitom je třeba vycházet z toho, že právě tento moment nejvíce ovlivní změnu poměru zisků a ztrát, a tedy i rozhodující rentabilitu agrese. **Obránce bude vždy méně omezován jak ve výběru ničených cílů, neboť agresor nesmí zničit co chce získat a nebude tolik závislý na rychlém zapojení pozemních sil do boje vyplývajícím z potřeby vést boj maximálním tempem (po nejkratší dobu), což je vždy nejrizikovějším místem v strategích agresora.**

■ **Válčiště** (prostor, na kterém se konflikt oboustranně vede) **je nedělitelné.** Údery musí od počátku do konce konfliktu směřovat proti cílům kdekoli na tomto území v pořadí dle jejich významu (vlivu) na pokles potenciálu, kterým protivník konflikt vede a následnou změnu rentability, o kterou se konflikt vede. Konflikt tím nabývá charakter jediné palebné strategické operace se změněným místem a úlohou v palebném výkonu omezených pozemních vojsk.

Uvedené technologické změny vyžadují, aby nová cílová AČR vykazovala, zajišťovala, respektivně vytvářela:

1) **Maximální palebnou výkonnost** s parametry dovolujícími splnit cíle požadované v minulosti od palebné protipřípravy vševojskové operace (tedy v omezeném prostoru a čase) v boji s veškerým protistojícím potenciálem protivníka na celém, v konfliktu angažovaném, území v jediném časoprostorově nedělitelném sražení.

2) **Vysoce účinnou neprostupnost** především vzdušného prostoru nad vlastním územím jako úkol integrovaných aktivních a pasivních prostředků PVO, RTV, a vojsk REB.

3) **Vysokou odolnost** veškerých zařízení na vlastním území (vojenských i nevojenských, statických i dynamických) se zřetelem na:

- jejich pořadí z hlediska jejich významu pro přežití a aktivitu efektivní obrany,
- na způsoby a prostředky používané protivníkem.

Zajištění takto definované odolnosti disponibilního potenciálu státu je novým úkolem nově členěných a rozmísťovaných pozemních sil, neboť vysoká odolnost vyžaduje úder opakovat, což násobí úkol, který musí protivník splnit. Nejpodstatnější pro tuto úvahu však je, že žádaný nový úkol „zvýšit odolnost rozhodujících objektů státního území“ zůstává nadále v plném souladu s:

- novou obrannou vojenskou doktrínou,
- palebnými a manévrovými možnostmi pozemních vojsk.

4) **Vysokou reprodukční schopnost, výkonnostní stabilitu a vytrvalost** zajištěnou nově koncipovaným systémem logistiky.

Shrneme-li tyto cílové požadavky na moderní, vyspělou armádu, snadno rozpoznáme její nově funkční členění na:

- **Podsystém taktického a vojskového letectva** jako rozhodujících nositelů a realizátorů ofenzivních paleb.
- **Podsystém integrované PVO.** ⁵⁾
- **Podsystém pozemního vojska** členěného v souladu se svým novým místem a úlohou na:
 - statickou teritoriální (převážně neprofesionální) složku bránící objekty rozhodujícího významu pro průběh a výsledek obrany (konfliktu),
 - na vysoce mobilní složku schopnou vytvářet v daných prostorech a chvílích nutnou koncentraci (až převahu) sil a plnit úkol finálních fází konfliktu.

(Mimo tyto složky vzniká v současné době přechodný prvek - intervenční brigáda rychlé reakce - určená především pro speciální úkoly v rámci koalice i mimo území ČR. Po ukončení výstavby AČR jako výběrové množiny ztratí tento prvek smysl. Požadovaný intervenční kontingent bude vybrán dle situace z AČR jako plně kompatibilního celku ze všech podsystémů.)

- **Podsystém logistiky.**

Toto **realizační uskupení** výběrových zbraňových podsystémů a prvků musí být zastřešeno **jádrem organizačním** v rámci ministerstva obrany (koncepční úkoly) a generálního štábu (strategicko operační řízení). To však přesahuje stanovené cíle tohoto článku.

* * *

K ukončení úvahy je však nutné znovu zdůraznit, že jedinou cestou dalšího řešení je vysoce exaktní myšlení, soustředování faktů, jejich cílevědomé třídění a objevení souvislostí - tedy exaktní operační analýza.

Poznámky k textu:

- 1) Vedoucí skupiny tvůrců koncepce AČR plk. gšt. Ing. Petr Lužný ve svém článku v č. 7/1993 VR právě takového „etalonové“ ohrožení definuje a požaduje, aby AČR byla schopna „v osamocení čelit lokálnímu konfliktu s protivníkem srovnatelného potenciálu“. To explicitně vyžaduje již vstupně dostatečně přesně kvantifikovat alespoň dvě ze tří alternativních, vysoce „mlhavých“ hodnot. Ve chvíli, kdy chceme dospět k poznání svého vlastního (požadovaného) vojenského potenciálu, jsme nuceni přesně vymezit nejen „lokální konflikt s omezenými cíli s prostorovým ohraničením“, ale i „potenciálově srovnatelného protivníka“, což představuje jedinou rovnici o dvou neznámých.
- 2) Tím tato cesta redukuje oblast možných omylů v poměru přesností, s jakou je definovatelný „etalonový konflikt“ na straně jedné a „nepřekročitelný investiční zdroj“ na straně druhé, respektive v poměru přesností, s jakou je určitelný opět „etalonový konflikt“ jako rozhodující vstup první cesty a účelově volitelný „etalonový protivník“ vystupující jako parametr druhého způsobu.
- 3) Jako významný argument podporující tyto závěry budiž uvedena informace, že víceletá práce v tomto směru, dnes, doufejme, že jen dočasně zrušeného „odboru výzkumu operačního použití letectva a PVO při SSOS Brno (ISS)“ přinesla první konkrétní výsledky získané jako produkt aktualizované a aplikované teorie a funkčního modelu pracujícího na požadované strategicko-operační úrovni armády popisovanými postupy.
- 4) Je evidentní, že tento funkční princip zaručuje v rámci doktríny axiomaticky žádanou „obranou dostatečnost“ jen do určité inflixní hodnoty na škále všech možných ohrožení. Ohrožení nad touto hodnotou musí být řešeno v rámci koalice. I když tento případ není předmětem tohoto článku, je vhodné zdůraznit, že výše proklamované principy a postupy toto rozšíření úvah nejen dovolují, ale i připravují tím, že exaktně definují právě tu oblast možných ohrožení, ve které je obrana spolehlivě zabezpečena vlastními silami a prostředky, a která by proto měla být z odpovědnosti koalice (jejich bezpečnostních záruk) vyjmuta.
- 5) Význam obou těchto podsystémů (Integrovaných vojenských vzdušných sil) bude vždy vyšší, čím vzdálenější bude plnohodnotné členství AČR v koalici (NATO). To proto, že od koalice se především očekává, v případě potřeby, posílení těchto složek.

Plukovník Ing. František Valach, CSc.

Ke konfliktu nízké intenzity

Ideový podnět k následujícímu pojednání dal plk. v zál. Ing. Nastoupil, který replikou upozorňuje ve Vojenských rozhledech (VR) č. 5/93, na sporné otázky článku uveřejněného pod názvem Bez nových poznatků o ozbrojeném konfliktu nízké intenzity se už neobejdeme! - viz VR č. 1/93, str. 88. Zmíněnou statí jsem tehdy